

❖ عنوان: بررسی حقوقی چالش‌های مربوط به محاسبه حق بیمه در قراردادهای پیمانکاری و راهکارهای اصلاحی آن

❖ نوع خروجی حاصل از انجام پژوهش:

- طرح پژوهشی گزارش کارشناسی □ سند سیاستگذاری □

❖ عنوان برنامه راهبردی کلان و بخشی مرتبط با پژوهش:

❖ راهبرد کلان: بررسی چالش‌های ساختاری، فرایندی و اجرایی ضوابط بیمه ای مربوط به مقاطعه کاری از منظر حقوقی

❖ هدف بخشی: ارائه راهکارهای حقوقی رفع چالش‌ها

❖ راهبرد بخشی: بازبینی قوانین و مقررات حاکم بر قوانین و مقررات مقاطعه کاری

«طرح پژوهشی»

استانداردترین تولید علمی شناخته شده است که منطبق با اصول علمی روش تحقیق انجام می‌شود. مراحل اجرای طرح پژوهشی شامل نیازسنجی پژوهشی (از طریق طرح سالانه نیازسنجی پژوهشی سازمان)، تعیین عنوان، شرح خدمات، دریافت پروپوزال، ارزیابی و تایید پروپوزال توسط شورای پژوهش، انعقاد قرارداد، انجام پژوهش، داوری علمی و تایید نهایی شورای پژوهش می‌باشد.

«سند سیاست گذاری»^۱

«سند سیاست گذاری»، گزارشی کوتاه، بی‌طرفانه و موجز در پاسخ به یک سوال مشخص یا راجع به یک مسئله خاص است که استاندارد صلاحیت برای تهیه سند سیاست گذاری، افراد خبره هستند. این گزارش شامل سه بخش زیر می‌شود.

- بخش اول که به آن «خلاصه مدیریتی»^۲ خواهیم گفت، بر روی جلد گزارش، ضمن بیان مشکل در یک یا دو سطر، به ارایه راهکارهای اجرایی منطقی برای آن در حداکثر نصف صفحه می‌پردازد.
- بخش دوم که گزارش اصلی را تشکیل می‌دهد و در ۳ تا ۵ صفحه مطابق چارچوب تعیین شده تهیه می‌شود، «پیشنهادات سیاست گذاری»^۳ نامیده می‌شود.

1. Policy Paper
2. Managerial Breif
3. Policy Breif

- بخش سوم که به تحلیل دقیق موضوع و ارایه اسناد پشتیبان آن می‌پردازد، «یادداشت سیاست‌گذاری^۲» نام دارد. هر یک از این سه بخش برای اهداف خاص و مخاطبان ویژه خود تهیه می‌شوند.

«گزارش کارشناسی»

شامل ارایه یک گزارش کامل در خصوص یک موضوع خاص مورد نظر است که به یک فرد مجری با سطح صلاحیت حداقل «محقق» واگذار می‌شود تا در مدت زمان چند روز تا حداکثر ۳ ماه، گزارش مورد نظر را منطبق با فرمت ارایه شده تهیه و ارایه نماید.

❖ بیان و توصیف مسئله (حداقل یک صفحه)

- مفهوم کلی و پایه مرتبط با موضوع

سازمان تامین اجتماعی به منظور نظارت بر حسن انجام تکالیف بر عهده واگذارندگان و تعهدات بر عهده مقاطعه‌کاران، ناگزیر کنترل و نظارت خود را بر تکالیف و تعهدات این بخش از طریق مواد ۴۷ و ۴۱ قانون تامین اجتماعی انجام می‌دهد و ماده ۴۱ بیشترین کاربرد را در قراردادهای مقاطعه‌کاری دارد. کنترل و نظارت بر عمده قراردادهای مقاطعه‌کاری از طریق ماده ۴۱ قانون انجام می‌شود ولیکن با توجه به اجرای برخی از عملیات مقاطعه‌کاری در کارگاههای ثابت و امکان کنترل و نظارت سازمان از طریق بازرسی دوره‌ای و بازرسی دفاتر قانونی، کنترل و نظارت گروهی از قراردادهای مقاطعه‌کاری از طریق ماده ۴۷ قانون انجام می‌شود. هر زمانی که امکان کنترل و نظارت سازمان از طریق بازرسی در کارگاههای ثابت و صیانت از حقوق بیمه‌شدگان مقدور بوده، سازمان از اعمال ماده ۴۱ صرف‌نظر کرده است. در غیر این صورت، بهترین ظرفیت برای صیانت از حقوق بیمه‌شدگان همان ماده ۴۱ است. در اجرای پروژه تلخیص و تجمیع بخشنامه‌ها، دستورالعمل‌ها و دستورهای اداری مربوط به مقاطعه‌کاران (جایگزین مجموعه بخشنامه های ۱۴ جدید درآمد)، اقداماتی در جهت رفع چالش‌های موجود صورت گرفته است اما نیاز به ارزیابی و پایش مستمر دارد. تصویب مصوبه ۴۰۶۲۰ هیات وزیران مورخ ۱۳۹۵/۴/۱۴ که در راستای آن، سازمان مکلف شد میزان حق بیمه قراردادهای مقاطعه‌کاری را در مرحله پیش از انعقاد قرارداد اعلام کند که می‌تواند کمک فراوانی برای رفع چالش‌های کارفرمایان بکند. در مرحله اول از اجرای این مصوبه، واگذارکنندگان مشمول سامانه تدارکات الکترونیک دولت مکلف به ارائه اطلاعات به سازمان هستند. دستورالعمل اجرایی این مصوبه، توسط مرکز توسعه تجارت وزارت صنعت، سازمان برنامه و بودجه و تامین اجتماعی تدوین خواهد شد.

- شرح مسئله و شواهد موجود مبنی بر وجود آن

سازمان تامین اجتماعی از نهادهای بزرگ کشور است که بیش از نیمی از جمعیت کشور را تحت پوشش قرار داده است و رویه و فرایندهای قانونی و اجرایی این سازمان بر سطح تولید، اقتصاد و رضایتمندی مردم تاثیرگذار است. یکی از موارد مهمی که همواره به عنوان یک چالش بیان می‌شود، موضوع مطالبات از کارفرمایان و پیمانکاران است که به شکل حق بیمه مقاطعه‌کاری و تعیین ضرایب پیمانها مطرح شده است. سازمان تامین اجتماعی در شمار نهادهایی قرار دارد که در عین نقش آفرینی گسترده در حوزه اقتصادی و اجتماعی، می‌تواند باعث ایجاد موانعی در فضای کسب و کار شود و چالشهای وصول حق بیمه قراردادهای مقاطعه‌کاری یکی از همین موارد است. سازمان به موجب ماده ۳۸ قانون تامین اجتماعی، مکلف است نسبت به صیانت از حقوق کارکنان شاغل در قراردادهای مقاطعه‌کاری اقدام کند به گونه‌ای که ضمن تحقق این تکلیف، برای تولید هم مانع ایجاد نکند. با توجه به ماهیت قراردادهای مقاطعه‌کاری و گستره وسیع آن اعم از قراردادهای و اجرای آنها در زمین، هوا، دریا و کارگاههایی که در هر کدام از این بخشها ایجاد می‌شود، تغییرات بسیار زیاد کارکنان شاغل، وضعیت کارگاهها از حیث ثابت و غیر ثابت بودن که امکان کنترل سازمان را از حیث بازرسی محدود می‌کند، مسائل بسیار زیادی در این خصوص مطرح است که نیازمند بررسی‌های کارشناسی دقیق به منظور شناسایی وضعیت موجود و سپس ارائه راهکار برای رفع چالش‌ها است.

- وسعت و گستردگی مسئله

این موضوع یکی از مهم‌ترین موضوعاتی است که سازمان تامین اجتماعی با آن روبه‌رو بوده است تا جایی که اصل ماده ۴۱ قانون تامین اجتماعی در معرض حذف و اصلاح قانونی قرار گرفته است. در صورت حذف و اصلاح قانون تامین اجتماعی به نفع واگذارکنندگان و پیمانکاران به یکی از مهم‌ترین منابع درآمدی سازمان آسیب جبران‌ناپذیری وارد خواهد شد درحالی‌که یافتن نقطه تعادل و حل تعارض منافع می‌تواند حتی منابع سازمان را افزایش دهد، رضایت کارفرمایی را فراهم کند که نهایتاً منجر به صیانت از حقوق بیمه‌پردازان و ازجمله قشر آسیب‌پذیر کارگران شود.

- پیامدهای ناشی از تداوم مسئله

چالش‌های بسیار زیادی در خصوص ضوابط مربوط به مقاطعه کاری وجود دارد که اهم موارد

آن شامل موارد زیر است:

- ۱) عدم تعیین نسبت مزد به کل کار انجام یافته از طریق روشهای اصولی و علمی و عدم وجود شاخص میزان مزد به کل کار انجام یافته در هر رشته فعالیت
 - ۲) عدم اطلاع واگذارکنندگان و مقاطعه‌کاران در خصوص میزان حق بیمه قراردادهای پیش از انعقاد آن
 - ۳) عدم وجود قراردادهای تیپ و همسان
 - ۴) عدم همکاری کافی واگذارکنندگان و مقاطعه‌کاران در ارائه خدمات الکترونیکی سازمان
 - ۵) عدم پیگیری احیای شورای عالی با هدف اتخاذ تصمیمات مدیریتی با حضور همه تشکلهای
 - ۶) ورود به مسائل مختلف در بازرسی دفاتر و ایجاد بدهی‌های ناحق
 - ۷) امضای تعهدنامه توسط پیمانکاران به درخواست موسسه حسابرسی به صورت فرم‌های ۱۰ ساله برای بازرسی دفاتر برخلاف قانون
 - ۸) مسئله احراز و تشخیص عمرانی بودن یا نبودن طرح‌ها
 - ۹) عدم دریافت لیست بیمه طرح‌های عمرانی کشور در صورت وجود بدهی حق بیمه
 - ۱۰) مطالبه حق بیمه مضاعف در طرح‌های عمرانی
 - ۱۱) مطالبه جریمه از پیمانکاران در طرح‌های عمرانی
 - ۱۲) تعیین غیردقیق ضرایب قراردادهای غیرعمرانی
 - ۱۳) عدم وجود وحدت رویه در تعیین ضریب پیمان
 - ۱۴) ابقای ۵ درصد و قسط آخر در دست کارفرمای دولتی به عنوان سرمایه سرگردان
 - ۱۵) عدم النفع اخذ مبلغ مازاد بر لیست برای بیمه شده و کارگر
- تازمانی که چالش‌های موجود برطرف نشود، اولاً، به دلیل فشارهای مضاعف اقتصادی، شاهد رکود اقتصادی، کاهش تولید و عدم رونق طرح‌های عمرانی خواهیم بود، با انباشته بدهی‌ها به سازمان روبه رو هستیم، منابع درآمدی سازمان کاهش می‌یابد، نارضایتی کارفرمایان از ضرایب پیمانی بسیار بالا بوده و از گروه‌های لابی و فشار خود برای تغییر قوانین و مقررات استفاده می‌کنند که مهم‌ترین پیامد آن، تضرر و نقض حقوق بیمه پردازان به ویژه کارگران است که از محروم‌ترین اقشار جامعه بوده و

صدا و مشارکت کافی در معادلات بازار از یکسو و نظام اقتصادی و سیاسی از سوی دیگر ندارند.

❖ اهداف

هدف کلی:

بررسی حقوقی چالش‌های حق بیمه قراردادهای مقاطعه کاری

اهداف اختصاصی:

ارائه راهکارهای ممکن حقوقی برای رفع چالش‌ها

❖ محدوده مکانی

سازمان تامین اجتماعی

❖ زمان مورد انتظار اجرای پژوهش

۶ ماه

❖ شرح خدمات

- ۱) بررسی حقوقی تهیه قراردادهای همسان و تیپ
- ۲) بررسی حقوقی تعیین نسبت مزد و ضرایب با توجه به نوع قراردادها
- ۳) بررسی حقوقی نحوه رجوع به کارفرما و سازمان برنامه جهت دریافت حق بیمه مازاد در صورت تطویل مدت پیمان
- ۴) دریافت مفصاحساب سهل الوصول با توجه به بخشنامه تنقیحی
- ۵) امکان‌های حقوقی ایجاد وحدت رویه در تعیین ضریب پیمان در شعب
- ۶) شفاف‌سازی و استانداردسازی ضوابط مربوط به نحوه اجرای ماده ۴۱ با هدف حفظ اصل آن
- ۷) شناسایی سازوکار حقوقی جایگزین با هدف بازگشت ۵ درصد و قسط آخر ماده ۳۸ به چرخه سرمایه در گردش کارفرمایان

۸) امکان حقوقی نحوه استفاده از ظرفیت نهادهای تخصصی با هدف مقابله با مشکل کمبود نیروی

انسانی متخصص با نظارت و تایید نهایی خود سازمان

۹) پیشنهادات اصلاحات مواد قانونی و مقررات

❖ خروجی‌های موردانتظار

۱- تبیین دقیق و شفاف چالش‌های حقوقی حق بیمه مقاطعه کاری

۲- ارائه پیشنهادات حقوقی برای رفع چالش‌های شمرده شده

نام و امضاء معاون یا بالاترین مقام اجرایی حوزه:
نام و امضاء نماینده تام الاختیار معاونت/کارفرما:
نام و امضاء مدیر گروه پژوهشی موسسه: شیوا بازرگان
نام و امضاء معاون پژوهشی موسسه:
تاریخ تکمیل فرم: